

Regionalni razvoj Hrvatske

Mutić, Lorena

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:014549>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Lorena Mutić

REGIONALNI RAZVOJ HRVATSKE

Završni rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

REGIONALNI RAZVOJ HRVATSKE

Završni rad

Lorena Mutić

JMBAG: 0303082105, redovan student

Studijski smjer: Menadžment i poduzetništvo

Kolegij: Ekonomika razvoja

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, 2023.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOGA DJELA

Ja, Lorena Mutić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Regionalni razvoj Hrvatske“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Lorena Mutić, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera menadžment i poduzetništvo ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student _____

U Puli, _____, 2023. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. REGIONALNI RAZVOJ HRVATSKE	2
2.1. Politika regionalnog razvoja	2
2.2. Makroekonomska kretanja Hrvatskog gospodarstva	6
3. MJERENJE REGIONALNOG RAZVOJA	8
3.1. Regionalni indeks konkurentnosti	9
3.2. Indeks razvijenosti	11
3.3. Indeks gospodarske snage	11
3.4. Nove koncepcije za regionalni razvoj Republike Hrvatske	13
3.5. Mjerenje regionalne razvijenosti temeljem alternativnih pokazatelja	15
4. REGIONALNA POLITIKA EU – KOHEZIJSKA POLITIKA	16
5. USPOREDBA RAZINE RAZVIJENOSTI ODABRANIH ŽUPANIJA	18
5.1. Bjelovarsko – bilogorska županija	18
5.2. Istarska županija	20
5.3. Usporedba odabranih županija	21
6. ZAKLJUČAK	24
LITERATURA	25
POPIS TABLICA	28
SAŽETAK	29
SUMMARY	30

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je Regionalni razvoj Hrvatske. Smatra se kako razvojni čimbenici i njihove karakteristike nisu dovoljno iskorištene. Kada je Republika Hrvatska ušla u Europsku uniju, Hrvatskoj je porastao značaj regionalne razvojne politike zato što Europska unija ima fondove koje su namijenjeni za regionalni razvoj država članica. Ono što je najvažnije za Hrvatsku je da smanji regionalne razvojne razlike te će tako stvoriti povoljne uvjete kako bi se omogućilo da se kreće u željenom pravcu. Za Hrvatsku kao malu zemlju vrlo je važno stvarati uvjete pod kojima će se u što kraćem vremenu približiti prosječnoj razini gospodarskog razvoja sa ostalim državama članicama Europske unije.

Cilj regionalnog razvoja Hrvatske je pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju i to sve mora biti u skladu s načelima održivog razvoja. To se može ostvariti pomoću jačanjem konkurentnosti prema ostalima, te stvaranje uvjeta kako bi ostali dijelovi zemlje mogli razvijati svoje potencijale i tako jačati konkurenciju.

Cilj ovog rada je analizirati politike regionalnog razvoja Hrvatske putem metoda regionalnog indeksa konkurentnosti, indeksa razvijenosti i indeksa gospodarske snage.

Osim Uvoda i Zaključka ovaj završni rad se sastoji od još četiri poglavlja. U prvom dijelu rada biti će opisano pojmovno određenje regionalnog razvoja te će biti opisana neka od odabranih obilježja regionalne politike Europske unije i Hrvatske. U drugom dijelu rada opisani su pokazatelji koji služe za mjerenje konkurentnosti u Republici Hrvatskoj. U Hrvatskoj koristimo indeks konkurentnosti, indeks razvijenosti i indeks gospodarske snage. U četvrtom dijelu rada je prikazan regionalni razvoj između dvije županije: Istarska županija i Bjelovarsko-bilogorska županija.

Prilikom izrade rada korištene su metode analize i sinteze znanstveno istraživačkog rada.

2. REGIONALNI RAZVOJ HRVATSKE

Regionalni razvoj predstavlja pokretanje ekonomskih procesa i poticanje korištenja resursa u slabije razvijenim regijama s ciljem postizanja ukupnog održivog gospodarskog razvoja regije.¹

Cilj svake zemlje je da se potaknu ekonomske aktivnosti i da se tako privuku investicije, da se poveća zaposlenost i potrošnja kako bi se uspio postići veći stupanj gospodarskog razvoja i blagostanja.

Kao još jedan cilj kojem treba težiti možemo navesti uravnoteženje razvoja manje razvijenih regija i također dostizanje stupnja razvijenosti već razvijenih regija.

U razdoblju globalizacije regije diljem zemlje se moraju intenzivno skrbiti o konkurentnosti svojih proizvodnih sustava.²

2.1. Politika regionalnog razvoja

Kada je Republika Hrvatska postala samostalna država ona je donijela brojne zakone kako bi pomogla nedovoljno razvijenim krajevima. Regionalna politika dugi je niz godina bila usmjerena na obnavljanje kuća koje su bile pogođene ratom kako bi se stvorila moderna politika koja bi poticala što ravnomjerniji regionalni razvoj. Kako bi politika ravnomjernog razvoja uspjela ona je podrazumijevala planiranje, provođenje i koordinaciju aktivnosti regionalne razvojne politike i same uspostave cjelovitog sustava programiranja, upravljanja i financiranja regionalnog razvoja.³

Strateški okvir regionalne politike čine: Nacionalni program razvitka otoka (1997.), Uredba o sadržaju i metodologiji programa za održivi razvoj otoka (2002.), Državni programi razvitka otoka + Programi održivog razvitka otoka (2003.), Plan i program obnove i razvoja grada Vukovara (2003.). Od 2003. počinju se izrađivati Regionalni operativni programi (ROP-ovi), a 2010. je usvojena Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013. te Strategija regionalnog razvoja do kraja 2020.⁴

¹ Devčić A., M. Šostar, *Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi*, Požega, Veleučilište u Požegi, 2015. str. 46.

² Ibidem, str. 139.

³ I. Kersan – Škabić, *Ekonomija Europske unije*, Drugo izdanje, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2015. godina, 204. str

⁴ Loc.cit.

Opći cilj politike regionalnog razvoja je: „pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, u skladu s načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.“⁵

Ovom strategijom definirana su tri strateška cilja politike regionalnog razvoja a to su povećanje kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja, povećanje konkurentnosti regionalnoga gospodarstva i zaposlenosti te sustavno upravljanje regionalnim razvojem. Kao ciljeve kod povećanja kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja možemo navesti podizanje razine znanja i sposobnosti kako bi se poboljšala kvaliteta života te mjere osiguranja i unaprjeđenja osnovne lokalne i regionalne infrastrukture. Glavni cilj kod povećanja konkurentnosti regionalnoga gospodarstva i zaposlenosti je unaprjeđenje gospodarske infrastrukture stvaranjem poticajnoga poslovnog okruženja te jačanje ljudskih potencijala i poticanje obrazovanja sve to povezano s potrebama gospodarstva na regionalnoj i lokalnoj razini. Cilj kod sustavnog upravljanja regionalnim razvojem se odnosi na uređenje procesa planiranja, provedbe, praćenja i vrednovanja te same provedbe razvojnih politika na svim razinama upravljanja, usklađivanje javnih politika i zakona na nacionalnoj i regionalnoj razini te jačanje financijskih i administrativnih dionika.

Regionalna podjela Hrvatske predstavlja važan aspekt njezine geografske, ekonomske i kulturne raznolikosti. Ova podjela odražava kulturni, geografski i povijesni kontekst zemlje te ima duboke utjecaje na razvoj različitih dijelova Hrvatske. Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021. statistički je standard koji se koristi za prikupljanje, upisivanje, obradu, analizu i diseminaciju podataka regionalne statistike prema razinama prostorne podjele Republike Hrvatske.⁶

Statistička regija prve razine je Republika Hrvatska kao administrativna jedinica. Odlukom Vlade Republike Hrvatske iz siječnja 2019., na prijedlog Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, usvojena je nova Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021., kojom se utvrđuje podjela Hrvatske na četiri

⁵ *Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine*, 2017. godina, Vlada Republike Hrvatske, dostupno na: [Strategija 22.05.2017. \(gov.hr\)](https://www.gov.hr/Strategija-22.05.2017)

⁶ Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021. (HR_NUTS 2021.), DZS, [Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021. \(HR_NUTS 2021.\) \(nn.hr\)](https://www.dzs.hr/Nacionalna-klasifikacija-statistic-kih-regija-2021) (pristupljeno 16.8.2023.)

statističke regije druge razine (NUTS 2), a to su: Panonska Hrvatska, Sjeverna Hrvatska, Jadranska Hrvatska i Grad Zagreb.⁷

Novom su podjelom sve NUTS 2 regije, osim Grada Zagreba, klasificirane u kategoriju slabije razvijenih regija obzirom da je njihov BDP ispod 75% prosječnog BDP-a EU-a, čime će osigurati veću razinu regionalnih potpora te veće stope sufinanciranja projekata od strane EU-a. Nova klasifikacija Hrvatske na 4 statističke regije primjenjivat će se u dodjeli sredstava u novoj financijskoj perspektivi 2021.-2027., te kao takva predstavlja temelj za povlačenje financijskih sredstava iz EU fondova, obzirom da se primjerice sredstva iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) raspodjeljuju ovisno o kategoriji (slabije razvijene regije, regije u tranziciji i razvijene regije).⁸

Statističke regije 3. razine sastoje se od 21 administrativne jedinice a to je 20 županija plus Grad Zagreb.

Hrvatska se može podijeliti na nekoliko glavnih geografskih regija, uključujući obalu, unutrašnjost i planinske dijelove. Obalna regija s Jadranskim morem i otocima ima ključnu ulogu u turizmu i gospodarstvu zemlje. Unutrašnji dijelovi karakteriziraju plodna polja i rijeke te su važni za poljoprivredu. Planinske regije, poput Gorske Hrvatske, igraju ulogu u očuvanju prirodne raznolikosti i ruralnom životu. Svaka regija Hrvatske nosi svoju bogatu kulturnu baštinu. Primorske regije obogaćene su utjecajem mediteranske kulture, dok unutrašnjost često ima ruralne i tradicionalne običaje. Ove kulturne razlike odražavaju se u gastronomiji, glazbi, jeziku i običajima. Regionalna podjela Hrvatske ima značajan utjecaj na ekonomiju zemlje. Primorski dijelovi oslanjaju se na turizam kao glavni izvor prihoda, dok se unutrašnjost oslanja na poljoprivredu i industriju. Ova ekonomska neravnoteža može dovesti do nejednakog razvoja regija te stvaranja razlika u standardu života i zapošljavanju. Neravnomjerna ekonomska razvijenost regija može dovesti do socijalnih nejednakosti. Stanovnici manje razvijenih regija suočavaju se s izazovima kao što su niže plaće, manje mogućnosti za zaposlenje i slabija infrastruktura. Ovo može rezultirati migracijom stanovništva iz manje razvijenih regija prema većim gradovima ili drugim državama u potrazi za boljim životom. Kako bi se smanjile razlike među regijama, važno je uložiti napore u regionalni razvoj. To uključuje promicanje

⁷ Nova statistička podjela Hrvatske na NUTS2 regije, Regionalni koordinatorski ured Istre, [Nova statistička podjela Hrvatske na NUTS2 regije - Aurora \(istra-europa.eu\)](#) (pristupljeno 16.8.2023.)

⁸ Loc.cit.

gospodarske raznolikosti, ulaganje u infrastrukturu, poticanje inovacija te podržavanje lokalnih poduzetnika. Na taj način se može stvoriti ravnoteža između regija i pružiti svima prilika za napredak. Regionalna podjela Hrvatske duboko utječe na njezinu identitet, ekonomiju i društveni razvoj. Različite regije imaju svoje jedinstvene karakteristike, kulturne običaje i ekonomske izazove. Ključno je usmjeriti napore prema postizanju ravnoteže u razvoju regija, smanjenju ekonomske i socijalne nejednakosti te promicanju očuvanja bogate kulturne baštine svakog dijela Hrvatske. Samo kroz cjelovitu pažnju prema svim regijama zemlje može se osigurati održiv i uravnotežen razvoj Hrvatske kao cjeline.

Slika 1. Nova podjela Republike Hrvatske na 4 statističke regije 2. razine (NUTS 2), [Nova statistička podjela Hrvatske na NUTS2 regije - Aurora \(istra-europa.eu\)](#) (pristupljeno 16.8.2023.)

2018. godine vlada republike Hrvatske je započela sa izradom nove Strategije koja se naziva Nacionalna razvojna strategija do 2030. godine. Kako bi Hrvatska postignula ciljeve mora imati jasnu viziju kako bi uspjela u provedbi Strategije. Vizija Hrvatske 2030. godine glasi „Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve.“⁹

Europska regionalna politika je osnovna politika Europske unije kojoj je osnova „financijska solidarnost“. Razina razvijenosti zemalja članica Europske unije je

⁹ Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

različita. Europska unija trećinu svoga proračuna izdvaja za razvoj slabije razvijenih regija kroz kohezijsku politiku Europske unije.¹⁰

Strukturni fondovi i Kohezijski fond su instrumenti putem kojih se vrši financiranje prioriteta regionalne politike.¹¹

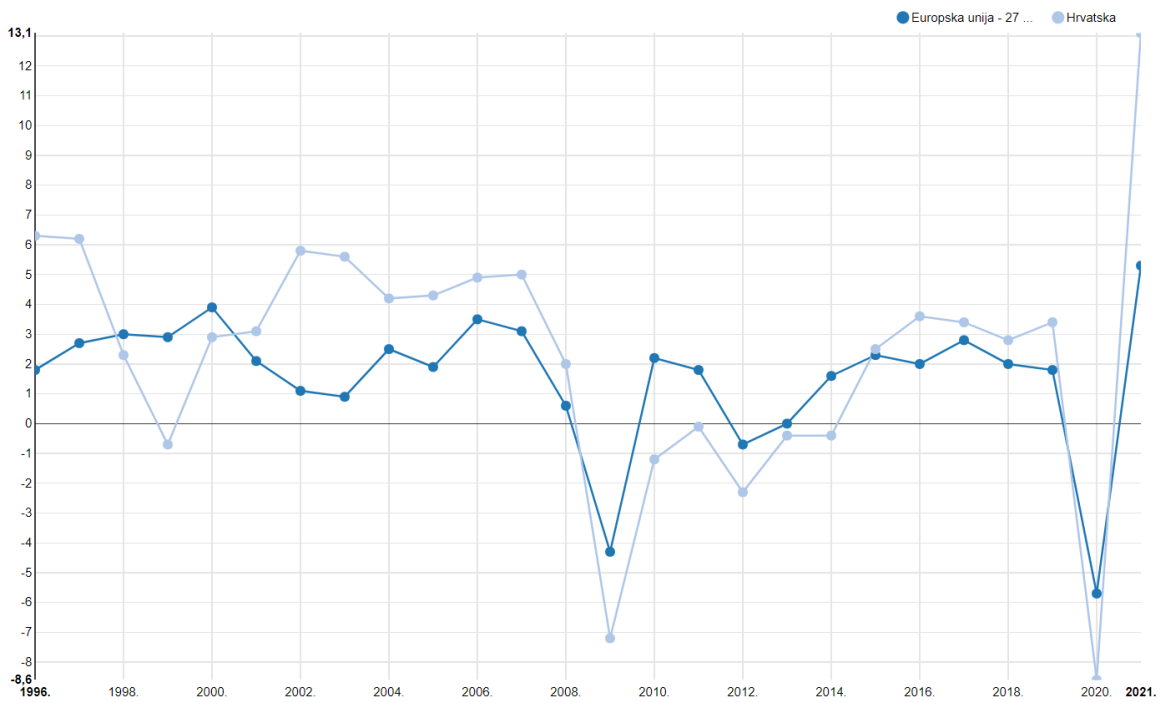
2.2. Makroekonomska kretanja Hrvatskog gospodarstva

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Republika Hrvatska je 2021. godine ostvarila ukupni bruto domaći proizvod u iznosu od 438.837 milijuna kuna odnosno 58.243,68 eura. Te iste godine bruto domaći proizvod po stanovniku za Hrvatsku je iznosio 110.803 kune odnosno 14.706,09 eura. BDP hrvatskog gospodarstva od 2015. godine do 2019. godine bilježilo je pozitivnu realnu stopu, ali BDP u 2020. godini pada na -8,6%, dok je razina EU -5,7%. Ovako veliki pad u 2020. godini se bilježi radi utjecaja korona krize koja je globalno utjecala na gospodarstvo.¹²

¹⁰ Devčić A., M. Šostar, *Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi*, Požega, Veleučilište u Požegi, 2015. str. 91.

¹¹ I. Kersan – Škabić, *Ekonomija Europske unije*, Drugo izdanje, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2015. godina, 184. str

¹² *Godišnji bruto domaći proizvod za razdoblje 1995.-2021.*, Državni zavod za statistiku, dostupno na: [NR-2022-2-2 Godišnji bruto domaći proizvod za razdoblje 1995. – 2021. | Državni zavod za statistiku \(dzs.hr\)](https://dzs.hr/NR-2022-2-2_Godišnji_bruto_domaći_proizvod_za_razdoblje_1995.-2021_.htm)

Slika 2. Realne stope rasta BDP-a, odnos prema istom razdoblju prethodne godine

Izvor: DZS, dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29154>

3. MJERENJE REGIONALNOG RAZVOJA

Kao što smo u prethodnim naslovima govorili o regionalnom razvoju tako ćemo i ovdje definirati što je regionalni razvoj, regionalne neravnoteže te koje mjere regionalne razvijenosti postoje u Republici Hrvatskoj.

Regionalni razvoj definiramo kao proces koji je usmjeren na rješavanje razvojnih problema i veću iskoristivost postojećih razvojnih potencijala pojedinih regija. Ciljevi regionalnog razvoja općenito su usmjereni na porast kvalitete života i povećanje iskoristivosti proizvodnih kapaciteta, prvenstveno u ispodprosječno razvijenim regijama, te posljedično na smanjenje regionalnih disproporcija unutar nacionalnog prostora. Na proces regionalnog razvoja utječu tržišni odnosi, složenost političkih, institucionalnih, kulturnih i drugih činitelja koji oblikuju konkretnu regionalnu politiku pojedine zemlje.¹³

Za opći cilj regionalnog razvoja možemo navesti da bi to bio balansirani i ujednačeni razvoj. Balansirani razvoj ne podrazumijeva da sve teritorijalne jedinice trebaju doseći istu razvojnu razinu, već da se mjerama razvojne i regionalne politike smanjuju velike neravnoteže unutar nacionalnog prostora u svim razvojnim aspektima.¹⁴

Regionalni razvoj predstavlja složene i međusobno povezane društvene i ekonomske procese te se njegovi rezultati očituju u brojnim kvalitativnim i kvantitativnim razvojnim postignućima i dimenzijama kao što možemo i vidjeti na prikazanoj shemi 1.

Težak i izazovan zadatak za nositelje regionalne i razvojne politike predstavlja ostvarivanje ciljeva regionalnog razvoja koji su usmjereni na poboljšanje društvenih, ekonomskih, kulturnih, okolišnih i drugih aspekata nekog područja.

Potrebno je dizajnirati adekvatni sustav i metodologiju mjerenja i evaluacije stupnja regionalne razvijenosti radi praćenja efikasnosti i opravdanosti korištenih instrumenata kao naprimjer različitih oblika državne pomoći a ujedno je i potrebno praćenje napretka tijekom vremena.

Meyer i ostali su izjavili kako suvremeni pristup ekonomskom razvoju kao višedimenzionalnom procesu čiji se napredak ne može mjeriti samo kvantitativnim promjenama ostvarenog BDP-a, već brojnim drugim kvalitativnim aspektima kao što su strukturne, demografske i gospodarske promjene, napredak u kvaliteti obrazovanja, smanjenje siromaštva i nejednakosti, dostupnosti infrastrukturnih usluga i dr., doveo je i do promjena u poimanju regionalnog razvoja te do unaprjeđenja metoda njegova mjerenja.¹⁵

¹³ N. Karaman Aksentijević, N. D. Bogović, Z. Ježić, *Ekonomika razvoja*, Rijeka, UNIRI, 2019., 29. str

¹⁴ Loc.cit.

¹⁵ N. Karaman Aksentijević, N. D. Bogović, Z. Ježić, *Ekonomika razvoja*, Rijeka, UNIRI, 2019., 30. str

Postoje različiti modeli mjerenja razvijenosti na regionalnoj razini a njih odabiremo na temelju konkretnih pokazatelja koji ovise o par važnih čimbenika koji se odnose na koncepcijskom polazištu regionalnog razvoja i samim ciljevima te regionalne politike, o dostupnosti svih statističkih podataka i o razvijenosti informacijskih sustava te na samu usmjerenost mjerenja regionalne razvijenosti na inpute koje zovemo i „pokretače razvoja“ ili na outpute koji su nam ishodi procesa regionalnog razvoja.

Ostvareni regionalni dohodak po stanovniku uzima se kao jedini kriterij za dodjelu financijskih sredstava iz strukturnih fondova EU što se provodi u okviru regionalne politike koju ćemo nešto kasnije spomenuti u sljedećim poglavljima.

Bruto domaći proizvod po stanovniku kao sintetički pokazatelj monetarnih transakcija na regionalnoj razini ne mora nužno iskazivati postojeće razvojne nejednakosti.¹⁶

BDP mjeri materijalno blagostanje, no regionalni BDP per capita nije dovoljan kriterij za ocjenu razvijenosti pojedinih regija, kao ni za ocjenu efikasnosti regionalne politike.

3.1. Regionalni indeks konkurentnosti

Regionalna konkurentnost je sposobnost regije da osigura privlačno i održivo okruženje za poslovanje poduzeća te rad i život stanovnika.¹⁷

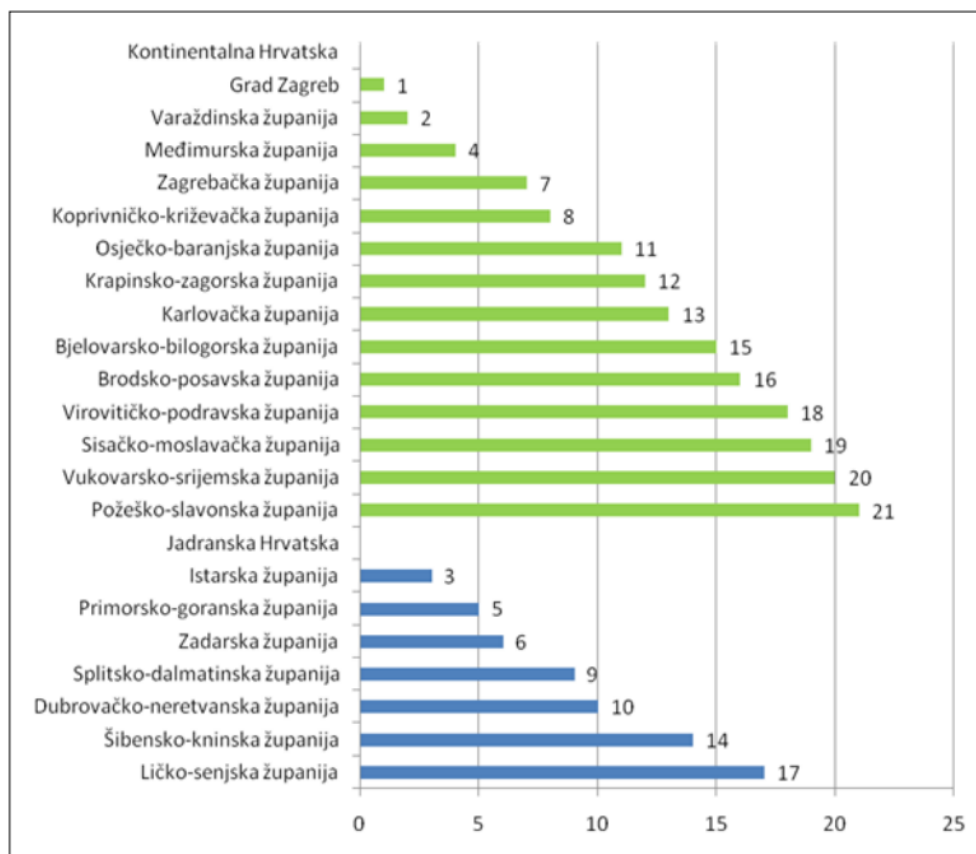
Ovaj indeks je analitički pokazatelj na temelju kojeg se ocjenjuje i prati konkurentnost statističkih regija i županija temeljem metodologije i istraživanja Svjetskog gospodarskog foruma.¹⁸

Regionalni indeks konkurentnosti temelji se na kombinaciji statističkog podindeksa, koji se sastoji od 8 stupova konkurentnosti opisanih sa 116 pojedinačnih

¹⁶ Ibidem, str. 31

¹⁷ Koliko je konkurentna vaša regija? Europska komisija, [Inforegio - Koliko je konkurentna vaša regija? Komisija objavila regionalni indeks konkurentnosti za 2016. \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/info/regional-development-innovation-and-growth/regions-and-local-authorities/competitiveness_en) (pristupljeno 17.8.2023.)

¹⁸ Nacionalno vijeće za konkurentnost, Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, 2013. godina, dostupno na: file:///C:/Users/loren/Downloads/rik2013_finalno_07072014.pdf

Slika 3. Rangiranje županija prema konkurentnosti, 2013. godine
Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2013.

Na slici možemo vidjeti kako se kao najkonkurentnije županije ističu Grad Zagreb i Varaždinska županija. Zatim možemo vidjeti kako vrlo dobru konkurentsku poziciju zauzimaju Istarska, Primorsko-goranska i Splitsko-dalmatinska županija. Najkonkurentnije županije obilježava i veći broj zaposlenih po stanovniku, nasuprot tome, poslovno okruženje u najmanje konkurentnim županijama obilježava značajno iseljavanje stanovništva, manji broj poduzetničkih zona te nepovoljnija obrazovana struktura stanovništva. Županije koje su najmanje konkurentne ujedno su i županije s najnižim indeksom razvijenosti, ispod 75% prosjeka Republike Hrvatske.

¹⁹ Nacionalno vijeće za konkurentnost, Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, 2013. godina, dostupno na: file:///C:/Users/loren/Downloads/rik2013_finalno_07072014.pdf

3.2. Indeks razvijenosti

Indeks razvijenosti je kompozitni indeks koji sadrži pokazatelje ekonomske, demografske i financijske dimenzije. Posljednji izračun indeksa razvijenosti bio je 2017. godine i temeljio se je na prosječnom dohotku po stanovniku, prosječnim izvornim prihodima po stanovniku, prosječnom stopom nezaposlenosti, općim kretanjem stanovništva, indeksom starenja stanovništva, stupanj obrazovanosti stanovništva(tercijarno obrazovanje).²⁰

Dobivene vrijednosti indeksa predstavljaju jedno od polazišta za kreiranje i provođenje mjera regionalnog razvoja i regionalne politike, posebno sa aspekta velikih regionalnih neravnoteža na prostoru Republike Hrvatske.

Jedinice područne (regionalne) samouprave razvrstavane su u četiri skupine:²¹

u I. skupinu razvrstane su jedinice područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka RH

u II. skupinu razvrstane su jedinice područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka RH

u III. skupinu razvrstane su jedinice područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka RH

u IV. skupinu razvrstane su jedinice područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka RH

Teritorijalne jedinice koje imaju vrijednost indeksa razvijenosti manju od 75% imale su pravo na status potpomognutih područja.

3.3. Indeks gospodarske snage

Pri izračunu HGK-ova indeksa gospodarske snage županija koristi se idućih sedam pokazatelja: BDP po stanovniku, ukupni prihod poduzetnika po zaposlenom, prosječne neto plaće, neto dobit poduzetnika po zaposlenom, prihod na inozemnom tržištu poduzetnika po zaposlenom, stopa nezaposlenosti, projekcije rasta stanovništva.²²

²⁰ Loc.cit.

²¹ Dosadašnji izračuni indeksa razvijenosti, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske Unije, dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/dosadasnji-izracuni-indeksa-razvijenosti/3741>

²² HGK indeks gospodarske snage-tabela , dostupno na: [Hrvatska gospodarska komora \(hgk.hr\)](http://Hrvatska.gospodarska.komora.hr)

Indeks gospodarske snage pokazuje nam da su Grad Zagreb, Istarska, Primorsko-goranska i Varaždinska županija nalazile iznad prosjeka RH, dok su ostalih sedamnaest županija ispod prosjeka što je najprije posljedica snažnog utjecaja Grada Zagreba na prosjek RH. Najniže su pozicionirane Bjelovarsko-bilogorska, Požeško-slavonska i Virovitičko-podravska županija koje se nalaze na približno 70% prosjeka RH.

Županija	BDP po stanovniku, prosjek 2013. - 2015. indeksi, RH=100	Prosječne neto plaće po zaposlenom, prosjek 2014. - 2016., indeksi, RH=100	Ukupni prihodi poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2015. - 2017., indeksi, RH=100	Neto dobit poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2015. - 2017., indeksi, RH=100	Prihod na inozemnom tržištu po zaposlenom, prosjek 2015. - 2017., indeksi, RH=100	Stopa nezaposlenosti, prosjek, 2015. - 2017., indeksi, RH u odnosu na županiju	Demografija - indeks promjene broja stanovnika 2021. /2011.	HGK indeks gospodarske snage, RH=100
Grad Zagreb	176,8	117,4	129,5	133,0	99,7	206,8	100,9	147,8
Istarska	124,8	99,1	87,5	126,1	144,3	204,9	98,8	129,3
Primorsko-goranska	123,3	99,8	78,4	74,4	88,9	132,7	97,0	106,1
Varaždinska	83,1	81,1	78,0	57,7	149,2	174,2	98,1	102,9
Zagrebačka	77,2	96,7	120,5	96,3	100,1	112,6	102,3	97,2
Međimurska	84,5	82,1	63,9	60,1	109,4	137,7	97,9	92,7
Zadarska	80,5	94,9	77,7	93,2	97,8	106,6	102,1	92,2
Dubrovačko-neretvanska	99,8	100,0	67,7	102,6	64,5	90,7	98,4	92,2
Koprivničko-križevačka	84,4	92,0	83,7	73,4	102,3	101,6	96,5	90,6
Krapinsko-zagorska	63,8	85,5	75,0	77,6	126,2	117,1	97,0	88,1
Vukovarsko-srijemska	58,5	86,1	112,3	96,6	156,1	56,8	92,3	85,4
Karlovačka	75,2	93,6	73,0	105,8	92,9	81,3	90,2	85,2
Splitsko-dalmatinska	77,0	94,1	77,1	83,7	62,1	70,1	98,1	80,4
Osječko-baranjska	79,4	90,9	84,6	60,3	93,1	58,6	96,1	80,3
Šibensko-kninska	78,6	92,5	65,8	70,3	53,8	76,5	89,2	77,0
Sisačko-moslavačka	74,0	92,3	73,2	39,7	128,7	52,5	87,1	76,9
Ličko-senjska	76,6	89,9	64,4	74,4	55,4	77,2	85,6	76,2
Brodsko-posavska	56,4	88,7	68,2	51,9	114,8	62,5	93,4	73,0
Bjelovarsko-bilogorska	68,4	84,1	66,3	42,6	53,0	61,8	91,8	68,5
Požeško-slavonska	58,0	86,2	58,2	43,5	64,9	73,9	89,5	67,5
Virovitičko-podravska	56,6	83,0	64,9	47,9	80,2	51,6	92,3	66,5

Slika 4. HGK indeks gospodarske snage županija i njegove sastavnice u 2018. godini

Izvor: HGK

3.4. Nove koncepcije za regionalni razvoj Republike Hrvatske

Pristup razvoju utemeljen na mjestu predstavnik je Fabrizio Barca (2009.). On naglašava mobilizaciju i identifikaciju unutarnjih potencijala, to jest sposobnosti mjesta da rastu oslanjajući se na vlastite resurse, a posebno na ljudske potencijale i inovativne kapacitete. Cilj ovog pristupa je razviti lokalni osjećaj vlasništva nad strategijom kako bi mogli iskoristiti neiskorišteni gospodarski potencijal u svim regijama.²³

Kružno gospodarstvo predstavlja svojevrsnu alternativu istrošenom modelu linearnoga gospodarstva vođenog načelima „uzmi, izradi, konzumiraj, baci“ i nova je uzdanica EU-a za pametan, održiv i uključiv rast. Temeljne postavke takva sustava obilježava težnja prema učinkovitom korištenju, recikliranju i ponovnom korištenju resursa kako bi se ograničili negativni ekološki otisci europskoga gospodarstva, ali ujedno i smanjili troškovi u gospodarskim aktivnostima s ciljem gospodarskog rasta.²⁴

Otpornost regija je razvojna koncepcija koja se nastavlja na koncepciju održivog razvoja. Nakon globalne krize koja je pokazala svoju snagu i moć biti otporan je itekako postalo bitno. Zašto neke regije uspijevaju prebroditi nepovoljne ekonomske okolnosti i održati visoku kvalitetu života ljudi koji u njoj žive, dok drugima to ne uspijeva?²⁵

Zeleni gradovi su usmjereni na unaprjeđenje urbanog okoliša i razvoja u smjeru zdravih i održivih područja za življenje. To su gradovi koji nastaju poboljšati kvalitetu života svojih građana i smanjenjem utjecaja na globalni okoliš, podizanjem visokih standarda u okolišu s ciljem ostvarenja zelenije budućnosti. Od 30 europskih gradova obuhvaćenim indeksom zelenog grada (Green City Indeks) Zagreb je u ukupnom poretku na 26.-om mjestu.²⁶

Pametan grad je usmjeren na razvoj grada visoke kvalitete ljudskog života i pozitivan odnos prema prirodnoj okolini. Možemo ga i definirati kao grad koji zadovoljava svim potrebama svojih građana u potpunosti i učinkovito, u skladu sa standardima ili iznad

²³ STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE DO KRAJA 2020. GODINE, VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, 98 str., [Strategija 22.05.2017. \(gov.hr\)](#) (pristupljeno 17.8.2023.)

²⁴ Loc.cit.

²⁵ Loc.cit.

²⁶ Loc.cit.

standarda i ciljeva koje postavljaju lokalni, nacionalni i međunarodni standardi održivosti. Cilj je izgradnje pametnog grada poboljšanje kvalitete života uporabom tehnologije kako bi se poboljšala učinkovitost pružanja usluga i zadovoljenje potreba stanovnika.²⁷

Zelena ekonomija/zeleno gospodarstvo cilj mu je smanjiti rizike po okoliš i oskudice resursa te ublažiti klimatske promjene. Zeleno gospodarstvo mora osigurati da prelazak na nisko ugljično gospodarstvo, koje učinkovito koristi i upravlja svojim resursima, bude i socijalno uključivo. Djelatnosti intenzivne ugljikom su poljoprivreda, ribarstvo, rudarstvo, proizvodnja električne energije i plina, proizvodnja naftnih derivata, koksa i nuklearnog goriva, proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda te ostalih nemetalnih minerala i dr.²⁸

Sijeda i bijela ekonomija predstavljaju ekonomiju koja se temelji na iskorištavanju novih prilika koje nastaju promjenom demografske strukture populacije a time i potrošača. Te se prilike pojavljuju zahvaljujući tome što rastuća populacija starijih radnika, mladih umirovljenika i starijih osoba ima specifične potrebe i znatnu kupovnu moć. Razvoj i poboljšanje novih proizvoda i usluga za osobe starije dobi smatra se značajnim čimbenikom budućega gospodarskog rasta i razvoja. Proizvodi i usluge namijenjeni starijim osobama obuhvaćaju one vezane uz turizam i rekreaciju (koji se još smatraju proizvodima sijede ili srebrene ekonomije) te proizvode i usluge vezane uz zdravstvenu skrb te skrb za starije i nemoćne osobe (koji se još smatraju proizvodima bijele ekonomije).²⁹

Plava ekonomija ekonomski model čija je svrha poticanje obnavljanja. Usredotočen je na nastojanje da ekosustavi održe svoj evolucijski put kako bi svi imali koristi od beskrajnoga prirodnog toka kreativnosti, prilagođavanja i obilja. Govori o tehnološkim inovacijama utemeljenim na prirodi.³⁰

²⁷ Ibidem, str. 100

²⁸ Ibidem, str. 101

²⁹ Loc.cit.

³⁰ Ibidem, str. 102

3.5. Mjerenje regionalne razvijenosti temeljem alternativnih pokazatelja

Alternativne pokazatelje regionalnog razvoja možemo podijeliti u tri skupine ovisno o metodologiji izračuna prema EPRS 2016.: pojedinačni pokazatelji (Ginijev koeficijent koji mjeri stupanj dohodovnih nejednakosti), skup pokazatelja (Sustainable Development Indicator- indeks održivog razvoja), kompozitni pokazatelji (Human Development Indeks)³¹

Navest ću par primjera alternativnih pokazatelja razvoja koji djeluju na regionalnoj razini.

Europski regionalni indeks ljudskog razvoja (EU Regional Human Development Index – EU RHDI)- izgrađen je za potrebe mjerenja ljudskog razvoja u regijama, a temelji se na NUTS 2 teritorijalnoj podjeli unutar pojedinih država.

Regionalni indeks siromaštva (Regional Human Poverty Index – R-HPI)- izračun se dobiva temeljem podataka o znanju, zdravlju, životnom standardu i socijalnoj isključenosti. Temelji se na NUTS 1 NUTS 2 teritorijalnoj podjeli.

Regionalni indeks održivog ekonomskog blagostanja (Regional Index of Sustainable Economic Well- Being – R-ISEW)- primjenjuje se za potrebe mjerenja rezultata regionalnog razvoja u devet regija UK-a. Temelji se na vrednovanju potrošnje kao kriteriju ekonomske uspješnosti, ali se te vrijednosti korigiraju procjenom vrijednosti pozitivnih i negativnih ekonomskih aktivnosti npr. pozitivne aktivnosti čine rad u kućanstvu, a negativne aktivnosti troškovi zagađenja, kriminal i dr. Svrha ovog indeksa je usmjeriti ciljeve regionalne i razvojne politike na implementaciju i provedbu koncepta održivog razvoja.

Ulaskom u EU, Republika Hrvatska se obvezala na usuglašavanje regionalne politike i procesa regionalnog razvoja sa smjernicama i ciljevima kohezijske politike EU. To podrazumijeva smanjenje regionalnih nejednakosti i jačanje kapaciteta svih teritorijalnih jedinica uz vođenje posebne brige o izrazito osjetljivim područjima kao što su otoci, ruralna područja, brdsko-planinska područja te sredine s posebnim ekonomskim i demografskim poteškoćama. ³²

³¹ Ibidem, str. 32

³² Ibidem str. 34

4. REGIONALNA POLITIKA EU – KOHEZIJSKA POLITIKA

Kohezijska politika predstavlja investicijsku politiku kojoj je cilj povećanje zaposlenosti i konkurentnosti, poticanje održiva gospodarskog rasta, poboljšanje kvalitete života i zaštita okoliša.

Politikom kohezije i regionalnom politikom EU-a osnažuje se gospodarska, socijalna i teritorijalna kohezija u državama članicama i regijama EU-a pružanjem potpore stvaranju radnih mjesta, konkurentnosti, gospodarskom rastu, poboljšanoj kvaliteti života te zelenoj i digitalnoj tranziciji. Da bi ostvario navedene ciljeve, EU je izdvojio 392 milijarde EUR za gospodarsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, koja će biti realizirana kroz određene fondove u razdoblju 2021.–2027.³³

Regionalna politika Europske Unije provodi se putem pet fondova:

- Kohezijski fond (CF) kojemu je za cilj zaštita okoliša i transeuropske mjere u područjima prometne infrastrukture. Usmjeren je na zemlje članice kojima je bruto nacionalni dohodak per capita manji od 90 posto od prosjeka EU. Na primjer Pulapromet je svoje nove autobuse financirala iz kohezijskih fondova.
- Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) cilj mu je otklanjanje regionalnih ravnoteža u EU. Ovaj fond pruža potporu u regijama koje zaostaju u razvoju.
- Europski socijalni fond+ (ESF+) cilj mu je razvoj ljudskih resursa, bolje obrazovanje, smanjenje i suzbijanje nezaposlenosti, socijalna uključenost na tržištu rada i dr.
- Europski poljoprivredni fond se zalaže za ruralni razvoj i unapređenje poljoprivredne infrastrukture.
- Fond za pravednu tranziciju koji ima za cilj prijelaz na klimatsku neutralnost kroz poticanje digitalne povezanosti, tehnologije čiste energije, smanjenje emisija, regeneracija industrijskih objekata i prekvalifikacija zaposlenih.

³³ Regionalna politika, EUR- Lex, Pristup zakonodavstvu Europske Unije, (pristupljeno: 7.9.2023.)

Slika 5. Obujam indeksa BDP-a po stanovniku 2022., EU 27=100

Izvor: Baza podataka Eurostat, [GDP per capita, consumption per capita and price level indices - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1) (pristupljeno 7.9.2023)

Na prikazanom grafu koji nam pokazuje slika 6. možemo vidjeti kako su države članice EU rangirane od najvećeg BDP-a po stanovniku do najmanjeg BDP-a po stanovniku, zatim imamo 3 EFTA (Europsko udruženje za slobodnu trgovinu) članice i na samom kraju imamo 6 država kandidata za ulazak u EU.

Od država članica EU vidimo kako Luxemburg imamo najveći udio BDP-a po stanovniku i to 261%, što znači da je za 161% veći udio od prosjeka EU. Zatim slijedi Irska sa 233%, Danska 137%, Nizozemska 129%, Austrija 125% BDP-a po stanovniku. Hrvatska se nalazi na zadnjim mjestima s udjelom od 73% po stanovniku što je za 27% manji od prosjeka EU, iza Hrvatske slijede Slovačka 68%, Grčka 68% i Bugarska 59% BDP-a po stanovniku.

Što se tiče država članica EFTA vidimo kako Norveška ima 212% ukupnog BDP-a po stanovniku, Švicarska 154% i Island 128% BDP-a po stanovniku.

Za države članice kandidata za EU vidimo kako Turska ima 69% BDP-a po stanovniku, Crna Gora 50%, Srbija 44%, Makedonija 42%, Bosna i Hercegovina 35% i Albanija 34%.

5. USPOREDBA RAZINE RAZVIJENOSTI ODABRANIH ŽUPANIJA

U ovome poglavlju će biti prikazana konkurentnost dviju hrvatskih županija, Istarske županije i Bjelovarsko – bilogorske županije. U nastavku će se analizirati njihov položaj, NUTS klasifikacija, Regionalni indeks konkurentnosti i Indeks gospodarske snage. Istarska županija se nalazi u Jadranskoj Hrvatskoj, a Bjelovarsko-bilogorska u Kontinentalnoj Hrvatskoj, ove županije se razlikuju i u drugim aspektima.

5.1. Bjelovarsko – bilogorska županija

Bjelovarsko-bilogorska županija nalazi se u istočnom djelu Hrvatske te na sjeveru graniči sa Koprivničko-križevačkom, na sjeveroistoku sa Virovitičko-podravskom, na jugu sa Sisačko-moslavačkom i na zapadu sa Zagrebačkom županijom.³⁴

Prostire se na površini od 2.652 km², u sastavu županije nalaze se 4 grada (Daruvar, Garešnica, Grubišno Polje i Čazma) te 18 općina. Ukupno stanovnika u županiji po popisu stanovništva iz 2021. ima 103.448.³⁵

NUTS KLASIFIKACIJA

Prema NUTS klasifikaciji Bjelovarsko-bilogorska županija nalazi se u regiji NUTS II. pod nazivom Kontinentalna Hrvatska zajedno još sa 13 županija (Zagrebačka, Međimurska, Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Koprivničko-križevačka, Požeško-slavonska, Grad Zagreb, Karlovačka, Varaždinska, Krapinsko-zagorska i Sisačko-moslavačka.

³⁴ Bjelovarsko-bilogorska županija, dostupno na: <https://bbz.hr/bjelovarsko-bilogorska-zupanija>

³⁵ Bjelovarsko-bilogorska županija, dostupno na: <https://bbz.hr/bjelovarsko-bilogorska-zupanija>

REGIONALNI INDEKS KONKURENTNOSTI

Kod regionalnog indeksa konkurentnosti Bjelovarsko-bilogorska županija je najbolje rezultate imala 2007. godine kada je bila na 11. mjestu, a 2010. i 2013. godine zauzimala je 15. mjesto.³⁶

INDEKS RAZVIJENOSTI

Bjelovarsko-bilogorska županija prema indeksu razvijenosti nalazi se u I. skupini razvijenosti sa 23,29%. Grad Daruvar i grad Bjelovar nalaze se u III. skupini s indeksom razvijenosti između 75% i 100%. Gradovi Grubišno Polje i Garešnica nalaze se u II. skupini s indeksom razvijenosti između 50% i 75%, te spadaju među potpomognuta područja.³⁷

INDEKS GOSPODARSKE SNAGE

Bjelovarsko-bilogorska županija po indeksu gospodarske snage županija u 2017. godini iznosi 68% što je za 32% manje od prosjeka Hrvatske koji iznosi 100. Iznad je Brodsko-posavska županija koja iznosi 71,6%. na prvom mjestu nalazi se Grad Zagreb sa 147,6% što je za 47,6% veće od indeksa Hrvatske.³⁸

³⁶ Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013., dostupno na: file:///C:/Users/loren/Downloads/rik2013_finalno_07072014.pdf

³⁷ Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i vrijednosti indeksa razvijenosti 2013., dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/odluka-o-razvrstavanju-jedinica-lokalne-i-podrucne-regionalne-samouprave-i-vrijednosti-indeksa-razvijenosti-2013/3743>

³⁸ HGK indeks gospodarske snage županija i njegove sastavnice u 2017. godini, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hgk-indeks-gospodarske-snage-2016-i-20175a8431617cfda.pdf>

5.2. Istarska županija

Istra je smještena u sjeveroistočnom dijelu Jadranskog mora, Istra je sa tri strane okružena morem, a sjevernu granicu prema kopnu čini linija između Miljskog zaljeva u neposrednoj blizini Trsta i Prelučkoga zaljeva koji se nalazi neposredno u blizini Rijeke.³⁹

Istarski poluotok obuhvaća površinu od 3 476 četvornih kilometara, to područje dijele tri države Hrvatska, Italija i Slovenija. Sjeverna strana Miljskog poluotoka pripada Italiji, Slovensko primorje sa Koparskim zaljevom i dijelom Piranskoga zaljeva do ušća rijeke Dragonje dio je Slovenije.⁴⁰

Klima koja ovdje prevladava je sredozemna no ona se postupno mijenja prema unutrašnjosti i prelazi u kontinentalnu zbog hladnog zraka koji struji s planina i zbog blizine Alpa.⁴¹

Istarsku županiju čine 10 gradova i 31 općina, od gradova su: Poreč, Rovinj, Novigrad, Umag, Pazin, Pula, Vodnjan, Buzet, Buje i Labin.

NUTS KLASIFIKACIJA

Prema NUTS klasifikaciji Istarska županija čini regiju NUTS II. pod nazivom Jadranska Hrvatska s još 6 županija (Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska).

REGIONALNI INDEKS KONKURENTNOSTI

Županije rangirane po konkurentnosti 2013. godine Istra se nalazi na trećem mjestu, na prvom se nalazi Grad Zagreb, a na drugom Varaždinska županija. Istarska županija duže vrijeme zauzima dobru poziciju i ima dobre rezultate među

³⁹ Istarska županija, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/hr/upoznaj-zupaniju/zemljopisni-podaci/>

⁴⁰ Loc.cit.

⁴¹ Loc.cit.

najkonkurentnijim županijama. Istarska županija se konstantno razvija jer ima dobar zemljopisni položaj i očuvana prirodna bogatstva.⁴²

INDEKS RAZVIJENOSTI

Istarska županija je druga po indeksu razvijenosti. Indeks razvijenosti je iznosio 156,80% iznad nacionalnog prosjeka. Istarska županija spada u IV. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koja se prema indeksu nalazi u prvoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne samouprave.⁴³

Prema indeksu razvijenosti možemo vidjeti kako gradovi i općine u Istarskoj županiji spadaju također u IV. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave.

INDEKS GOSPODARSKE SNAGE

Istarska županija po indeksu gospodarske snage 2017. nalazi se na drugom mjestu, ona se nalazi iznad prosjeka Republike Hrvatske, koji iznosi 127,3 što je za 27,3 veće od prosjeka.⁴⁴

5.3. Usporedba odabranih županija

Na temelju prethodne analize županija možemo zaključiti koja je županija razvijenija i konkurentnija. Prema navedenim pokazateljima, Bjelovarsko-bilogorska županija spada među srednje razvijene županije, dok Istarska županija spada među razvijenije županije.

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji osnove gospodarskog razvoja čine prerađivačka industrija, trgovina te poljoprivreda. Također postoje i turistički potencijali za razvoj turizma poput seoskog, wellness ili zimskog turizma. Kod Istarske županije gospodarski razvoj čine prerađivačka industrija, trgovina, građevinarstvo i turizam.

⁴² Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. godine, dostupno na: file:///C:/Users/loren/Downloads/rik2013_finalno_07072014.pdf

⁴³ Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i vrijednosti indeksa razvijenosti 2013., dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/odluka-o-razvrstavanju-jedinica-lokalne-i-podrucne-regionalne-samouprave-i-vrijednosti-indeksa-razvijenosti-2013/3743>

⁴⁴ HGK indeks gospodarske snage 2017. godina, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hgk-indeks-gospodarske-snage-07201759803f707ec38.pdf>

Ekonomski pokazatelji koji pokazuju razlike između županija su BDP, zaposlenost i plaće. Hrvatska gospodarska komora je napravila analizu gospodarstva županija pomoću Indeksa gospodarske snage. Ovaj indeks mjeri sedam pokazatelja: BDP per capita, prosječne neto plaće, neto dobit poduzetnika po zaposlenom, ukupni prihod poduzetnika po zaposlenom, prihod na inozemnom tržištu poduzetnika po zaposlenom, projekcije rasta stanovništva i stopa nezaposlenosti.⁴⁵

Bruto domaći proizvod po stanovniku je glavni pokazatelj pri usporedbi zemalja i među regijama ili županijama. Prema podacima koji su navedeni dolje u Tablici 1. možemo vidjeti kako je Istarska županija naprednija i više konkurira od Bjelovarsko-bilogorske županije. Ono što je cilj ove usporedbe je da se lokalno regionalnom politikom dodatno potakne razvoj Bjelovarsko – bilogorske županije kako bi se ona mogla što više približiti onim razvijenim i konkurentnijim županijama.

⁴⁵ HGK indeks gospodarske snage – tabela, dostupno na: <https://www.hgk.hr/hgk-indeks-gospodarske-snage-1>

Tablica 1. Indeks gospodarske snage Bjelovarsko-bilogorske i Istarske županije i njegove sastavnice, 2018. godina

ŽUPANIJA	BJELOVARSKO- BILOGORSKA	ISTARSKA
BDP po stanovniku, prosjek 2013.-2015., Indeksi RH=100	68,4	124,8
Prosječne neto plaće po zaposlenom, prosjek 2014.-2016., Indeksi RH=100	84,1	99,1
Ukupni prihodi poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2015.-2017., Indeksi RH=100	66,3	87,5
Prihod na inozemnom tržištu po zaposlenom, prosjek 2015.-2017., Indeksi RH=100	53,0	144,3
Stopa nezaposlenosti, prosjek 2015.-2017., Indeksi RH=100	61,8	204,9
Demografija – indeks promjene broja stanovnika 2021./2011.	91,8	98,8
Neto dobit poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2015.-2017., Indeksi RH=100	42,6	126,1
HGK indeks gospodarske snage RH=100	68,5	129,3

Izvor: HGK indeks gospodarske snage županija, dostupno na: hgk-indeks-gospodarske-snage-07201759803f707ec38.pdf

6. ZAKLJUČAK

Regionalni razvoj Hrvatske predstavlja ključni izazov za budućnost zemlje. Iako su postignuti određeni napreci u posljednjim godinama, regionalne razlike i nejednakosti i dalje ostaju izražene. Različiti dijelovi Hrvatske suočavaju se s različitim ekonomskim, socijalnim i infrastrukturnim izazovima, što zahtijeva ciljane politike i investicije.

Kohezijska politika je potaknula promjene koje su pružile mogućnost korištenja sredstava iz fondova Europske unije, vrlo je važno za Hrvatsku da te fondove iskoristi na pravilan način kako bi se postigao pomak u razvoju te kako bi što više konkurirali među ostalim zemljama članicama Europske unije.

Kako bi se potaknuo ravnomjerniji regionalni razvoj, ključno je usmjeriti resurse prema manje razvijenim područjima, poticati investicije u infrastrukturu i obrazovanje te podržavati lokalne inicijative i poduzetništvo. Također, važno je promicati suradnju između regija kako bi se iskoristile njihove specifične prednosti i stvorile sinergije.

Indeks gospodarske snage i regionalni indeks konkurentnosti nam pokazuje razlike u razini razvijenosti odabranih županija. Prema regionalnom indeksu konkurentnosti možemo zaključiti da li je pojedino područje konkurentno prema ostalima ili ne, i prema tom indeksu dobivamo mogućnost za više ulaganja u područja kojima je to potrebno kako bi bila uspješnija.

Primijenjena je usporedna analiza konkurentnosti dviju hrvatskih županija, Bjelovarsko-bilogorske i Istarske županije. Prema indeksima kojima smo uspoređivali, možemo zaključiti kako je Istarska županija konkurentnija od Bjelovarsko-bilogorske županije. Svaka od navedenih županija ima svoje prednosti i nedostatke te upravo radi toga one moraju težiti ka daljnjem razvoju i razvijanju.

Hrvatska će se suočiti s brojnim izazovima na putu prema ravnotežnom regionalnom razvoju, ali ulaganje u održivi rast svih regija ključno je za stvaranje prosperitetne i ujedinjene zemlje. Samo kroz zajednički napor svih dionika, uključujući vladu, lokalne zajednice i poslovni sektor, može se ostvariti regionalna ravnoteža i osigurati bolja budućnost za sve građane Hrvatske.

LITERATURA

Knjige:

1. Aksentijević N., N. Bogović, Ježić Z., Ekonomika razvoja, Rijeka, UNIRI, 2019.
2. Družić I., Hrvatsko gospodarstvo, Zagreb, Politička kultura, 1998.godina
3. Devčić A., M. Šostar, Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi, Požega, Veleučilište u Požegi, 2015
4. Čavrak V, Gospodarstvo Hrvatske, Zagreb, Politička kultura, 2011. godina
5. Kersan – Škabić I., Ekonomija Europske unije, Drugo izdanje, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2015. godina

Ostali izvori:

1. Dosadašnji izračuni indeksa razvijenosti, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske Unije (pristupljeno: 7.9.2023.)
2. Koliko je konkurentna vaša regija? Europska komisija, [Info regio - Koliko je konkurentna vaša regija? Komisija objavila regionalni indeks konkurentnosti za 2016. \(europa.eu\)](#) (pristupljeno 17.8.2023.)
3. Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021. (HR_NUTS 2021.), DZS, [Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021. \(HR NUTS 2021.\) \(nn.hr\)](#) (pristupljeno 16.8.2023.)
4. Nova statistička podjela Hrvatske na NUTS2 regije, Regionalni koordinatorski ured Istre, [Nova statistička podjela Hrvatske na NUTS2 regije - Aurora \(istra-europa.eu\)](#) (pristupljeno 16.8.2023.)
5. Regionalna politika, EUR- Lex, Pristup zakonodavstvu Europske Unije, (pristupljeno: 7.9.2023.)
6. STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE DO KRAJA 2020. GODINE, VLADA REPUBLIKE HRVATSKE, [Strategija 22.05.2017. \(gov.hr\)](#) (pristupljeno 17.8.2023.)
7. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, [Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske - Zakon.hr](#)
8. HGK indeks gospodarske snage – tabela, dostupno na: <https://www.hgk.hr/hgk-indeks-gospodarske-snage-1> (pristupljeno 24.9.2023)

9. Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. godine, dostupno na: file:///C:/Users/loren/Downloads/rik2013_finalno_07072014.pdf (pristupljeno 24.9.2023)
10. Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i vrijednosti indeksa razvijenosti 2013., dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/odluka-o-razvrstavanju-jedinica-lokalne-i-podrucne-regionalne-samouprave-i-vrijednosti-indeksa-razvijenosti-2013/3743> (pristupljeno 24.9.2023.)
11. Istarska županija, dostupno na: <https://www.istra-istria.hr/hr/upoznaj-zupaniju/zemljopisni-podaci/> (pristupljeno 24.9.2023)
12. Bjelovarsko-bilogorska županija, dostupno na: <https://bbz.hr/bjelovarsko-bilogorska-zupanija> (pristupljeno 24.9.2023.)
13. *Godišnji bruto domaći proizvod za razdoblje 1995.-2021.*, Državni zavod za statistiku, dostupno na: [NR-2022-2-2 Godišnji bruto domaći proizvod za razdoblje 1995. – 2021. | Državni zavod za statistiku \(dzs.hr\)](NR-2022-2-2_Godišnji_bruto_domaći_proizvod_za_razdoblje_1995._–_2021._|_Državni_zavod_za_statistiku_(dzs.hr)) (pristupljeno 23.9.2023.)
14. *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html (pristupljeno 24.9.2023.)

POPIS SLIKA

Slika 1: Nova podjela Republike Hrvatske na 4 statističke regije 2.razine (NUTS 2)

Slika 2: Realne stope rasta BDP-a, odnos prema istom razdoblju prethodne godine

Slika 3: Rangiranje županija prema konkurentnosti, 2013. godine

Slika 4: HGK indeks gospodarske snage županija i njegove sastavnice u 2018. godini

Slika 5: Obujam indeksa BDP-a po stanovniku 2022, EU 27=100

POPIS TABLICA

Tablica 1: Indeks gospodarske snage Bjelovarsko – bilogorske i Istarske županije i njegove sastavnice, 2018. godina

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je Regionalni razvoj Hrvatske. Regionalni razvoj potiče i unapređuje društveni i gospodarski razvoj. Na početku rada je objašnjeno što je regionalna politika, koje su joj sastavnice i kako djeluje u Hrvatskoj, a kako u Europskoj uniji. Kohezijska politika nam služi da se smanje socijalne i gospodarske razlike između regija zemalja članica. Za mjerenje konkurentnosti nekog područja u Hrvatskoj koristimo se Indeksom razvijenosti, Regionalnim indeksom konkurentnosti i Indeksom gospodarske snage. Pomoću ova tri navedena pokazatelja usporedili smo dvije Hrvatske županije, Bjelovarsko – bilogorsku i Istarsku županiju. Prema podacima koje smo analizirali zaključujemo kako je Istarska županija konkurentnija od Bjelovarsko – bilogorske županije. A to zaključujemo na temelju Indeksa razvijenosti županija jer Bjelovarsko-bilogorska spada pod potpomognuta područja, a Istarska u razvijena područja. Na sva tri indeksa se vide razlike među županijama i to kako je Bjelovarsko-bilogorska županija dosta nerazvijenija od Istarske.

Ključne riječi: regionalni razvoj, regionalna politika, Indeks razvijenosti, Regionalni indeks konkurentnosti, Indeks gospodarske snage

SUMMARY

The topic of this final thesis is the Regional Development of Croatia. Regional development fosters and enhances both social and economic progress. At the beginning of the thesis, we explain what regional policy is, its components, and how it functions in Croatia and within the European Union. Cohesion policy aims to reduce social and economic disparities among regions of member countries. To measure the competitiveness of different regions in Croatia, we use the Development Index, the Regional Competitiveness Index, and the Economic Strength Index. Using these three indicators, we compared two Croatian counties, Bjelovar-Bilogora County and Istria County. Based on the analyzed data, we conclude that Istria County is more competitive than Bjelovar-Bilogora County. Based on the data we have analyzed, we conclude that Istria County is more competitive than Bjelovar-Bilogora County. This conclusion is drawn based on the Development Index of the counties, as Bjelovar-Bilogora County falls into the category of less-developed areas, while Istria County is categorized as a more developed region. Across all three indices, there are noticeable differences among the counties, with Bjelovar-Bilogora County being significantly less developed than Istria County.

Keywords: regional development, regional policy, Development Index, Regional Competitiveness Index, Economic Strength Index

